

СИНТЕТИЧНЕ ГУМАНІТАРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

О.С. Цалай-Якименко. Київська школа музики XVII ст.: кївське пііс, кївська нота, кївська грамагика. – Київ; Львів; Полтава, 2002.

Фундаментальне дослідження О. Цалай-Якименко "Київська школа музики XVII ст." - непересічне явище в сучасній українській гуманітарній науці.

Історико-культурне та теоретико-практичне значення книги незаперечне.

Первісне, суто навчальне поняття київської школи музики XVII ст. тут узагальнено й піднесено як цілісну систему національної ренесансно-барокової культури в єдності її складових - музичної творчості й виконавського мистецтва, музичної писемності та музичної педагогіки.

Київську школу музики XVII ст. осмислено як феномен синтезу вітчизняних візантійсько-слов'янських традицій із новітніми латинськими. Рецепція та переосмислення латинських новацій і, водночас, потужний розвиток спадщини візантійсько-слов'янського кореня як своєрідної протипаги культурному наступові "латинства", що ставала реальним засобом збалансування давнього "свого" - і нового, "чужинецького", в умовах тотального запозичення нових моделей західної культури.

Це надзвичайно плідний підхід, який видається мені повчальним і на сучасному етапі розвитку української культури. У цьому двоєдина спонук: розширення культурних контактів між народами і, водночас, поглиблене пізнання автентичного, кореневого, національно своєрідного. Протипага як знеособленню й розчиненню в морі Іншого, так і культурній ксенофобії. Чітке усвідомлення внеску у світову музичну культуру українського досвіду, а саме: феномена українського сакрального співу та загальнодоступної високопрофесійної музичної педагогіки, представленої видатними діячами на чолі з М. Дилецьким.

Книга О. Цалай-Якименко - об'ємне "багатовекторне" дослідження, в якому порушено й розглянуто потужний комплекс насущно-важливих проблем. Зокрема - історія виявлення й наукового осмислення пам'яток ірмолійного співу на базі використання фонду рукописних Ірмолоїв ті їхніх першодруків; формування Львівської школи музично-мідієвістичних студій; археографічне дослідження та публікація текстів. І, що дуже важливо, науково-теоретичні узагальнення доповнено науково-практичною формою дослідження: пошуком найпереконливіших виконавських інтерпретацій, спробою дати нове життя стародавнім наспівам у процесі живого відтворення, намагання почути їх.

Не можна відзначити різноманітності використаних методів дослідження - музично-теоретичного й музично-стилістичного, джерелознавчого, текстологічного та культурно-історичного. а також багатства, гнучкості й оригінальності термінології. Показано міжнародні контакти сакральної монодії - взаємодію української, греко-візантійської та болгарської монодії як чинника оновлення

музично-мистецького стилю в сакрально-співацькій практиці України; еволюцію музичної писемності в Україні XVII ст. - етапи переходу від релятивної до абсолютної системи нотації. Знаний інтерес становить аналіз збережених пам'яток української музично-педагогічної літератури, які дисертантка вважає "первістками нової педагогіки". І в центрі - знакова постать М. Дилецького - педагога-реформатора європейського масштабу, творця національної музично-педагогічної системи, а також його попередників і послідовників.

Мене, як літературознавця, що цікавиться проблемами поетики, особливо приваблює синтетичний підхід авторки до різних видів мистецтв, передусім словесного та музичного. Свого часу я була опонентом кандидатської дисертації О. Цалай-Якименко "Заповіт" Т. Шевченка в музиці, змістовної й нестандартної роботи, в якій не тільки розглядалися різні музичні інтерпретації "Заповіту", а й досліджувався сам поетичний текст згідно із законами музичного твору - як динамічна єдність і взаємопереливання слова й музичного звукоряду. І в рецензованій праці простежується цей-таки синтетичний підхід, оце відчуття межового характеру мистецького феномена (а в мистецтві такі "межові" явища, зазвичай, вражають особливим змістовим багатством, вібрацією нюансів та обертонів, новаторськими сплесками). Тут ідеться про "синкретичне музично-віршове формотворення в наспівах українського Ірмолая", про виявлення й обґрунтування деяких закономірностей ірмолайного віршування (авторка зауважує, що цей термінологічний зворот має деякі синоніми, як "музично-словесне віршування", "музичне віршування"). Адже синкретина метрика ірмолайних наспівів формується водночас і словесними, і музичними чинниками, ірмолайний (синкретичний) вірш може існувати тільки як злиття музичного метра і словесної стопи - "тобто "молекула" мелодії і тексту", як образно зауважує авторка. Як типологічна паралель до музично-словесного віршування у наспівах Ірмолая розглядається також "музичний" аспект тогочасного українського силабічного вірша - аж до його кульмінації-завершення у творчості поета-мзиканта Тараса Шевченка".

І ще раз про актуальність роботи - вона не награна, не штучно притягнута, а органічна, випливає з екзистенційної важливості й глибини досліджуваних проблем музичного культуротворення в Україні XVII ст. і перегукується з насущними культуротворчими завданнями, що постають сьогодні. І головне практичне значення -

крім використання як матеріалу у вузівських курсах історії української та світової музики, як бази для міждисциплінарних теоретичних розробок, допомоги виконавцям у стилістичній інтерпретації давньої сакральної монодії - у створенні підвалин для нової методики навчання музики, що ґрунтується передусім на дидактичних принципах Дилецького та забезпечує високу ефективність оволодіння основами музики. Все це не лише декларується й доводиться у книзі, а й підтверджене апробацією на базі музичних та масових шкіл України.

На моє глибоке переконання, перед нами справді фундаментальна й новаторська праця, яка належить до золотого фонду української гуманітаристики на зламі ХХ-ХХІ століть.

Михайлина КОЦОБІНСЬКА